

Надруковано за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Нове правосуддя». Погляди автора, викладені у цьому виданні, не обов'язково відображають погляди Агентства США з міжнародного розвитку або уряду Сполучених Штатів Америки.

Романадзе Луїза Джумберовна
адвокат, медіатор, кандидат юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України

МЕДІАЦІЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Останнім часом все більшої популярності в Україні набуває медіація як альтернативний спосіб розв'язання конфліктів. Підвищення інтересу до медіації з боку різних суб'єктів є цілком закономірним та обумовлено одразу кількома факторами: прийняття 03 листопада 2016 року Верховною Радою у першому читанні проекту Закону «Про медіацію» (реєстр. № 3665 від 17.12.2015); прийняття 20 червня 2017 року Верховною Радою у першому читанні проекту Закону «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» (реєстр. № 6232 від 23.03.2017), яким до процесуального законодавства вводиться термін медіація, а також передбачене стимулювання сторін до мирного врегулювання спору; реалізація в Україні за підтримки міжнародних організації різноманітних проектів, направлених на забезпечення доступу до правосуддя шляхом підтримки розвитку альтернативних способів розв'язання спорів тощо. Інтерес адвокатів до медіації також обумовлений пошуком нових сфер діяльності, а також потребою у підвищення кваліфікації.

Медіація являє собою позасудову процедуру врегулювання конфлікту шляхом переговорів за допомогою одного або декількох спеціально підготовлених посередників-медіаторів. Принципова сутність медіації заснована на визнанні факту позитивного впливу присутності нейтральної сторони на ефективність проведення переговорів з вирішення існуючого конфлікту.

Відмінними особливостями медіації є структурованість процедури, орієнтація на потреби та інтереси сторін конфлікту, добровільність участі, конфіденційність інформації, активність сторін конфлікту. Важно розуміти, що медіатор не приймає жодних рішень по суті конфлікту та не пропонує варіантів його врегулювання. Задача медіатора допомогти налагодити комунікацію між сторонами конфлікту та підтримати їх у пошуку варіантів вирішення конфлікту, послідовно провівши через всі стадії медіації. Виклик полягає в тому, що дуже важко усвідомити роль медіатора та сутність медіації не спробувавши її «на смак».

Медіація відкриває нові можливості для адвокатів в їх професійній діяльності.

По-перше, оволодіння навиками медіатора підвищує рівень професійної майстерності адвоката. До основних інструментів медіатора належать техніки перефразування, резюмування, активного слухання та постановки питань. За допомогою

цих технік медіатора вдається налагодити комунікацію, зняти емоційну напругу, а також з'ясувати інтереси та потреби сторін конфлікту. Ці ж самі інструменти є корисними і для адвоката, який щодня бере участь у різноманітних переговорах та зустрічах (з клієнтами, судьями, процесуальними опонентами, колегами тощо), захищає та представляє інтереси своїх клієнтів. Навики медіатора можуть допомогти адвокату у з'ясуванні інтересів та потреб клієнта. Зазвичай клієнти озвучують адвокату свою позицію. Не всі адвокати розуміють різницю між позицією та інтересом, і здатні «докопатися» до інтересу свого клієнта, який саме і мають представляти та захищати.

По-друге, медіація відкриває новий напрямок у професійній діяльності адвоката – супровід клієнта у процедурі медіації. Під час медіації адвокатська допомога потрібна для вирішення багатьох питань - укладення договору про проведення медіації, оцінка законності та реальності реалізації досягнутих сторонами домовленостей, укладення угоди за результатами медіації, підготовка на базі угоди за результатами медіації мирової угоди чи інших процесуальних документів (за наявності відкритого судового провадження) тощо. Згідно зі статтею 8 Правил адвокатської етики адвокат має, за можливості, сприяти позасудовому врегулюванню спорів між клієнтом та іншими особами. Медіація є одним із можливих та досить ефективним шляхом позасудового врегулювання спорів. Варто інформувати клієнтів про таку можливість та пропонувати їм супроводження у процедурі медіації. В такому разі, адвокат не втрачає свого клієнта, а отримує більше вільного часу на нових клієнтів, адже, безумовно, що задоволений позасудовим врегулюванням спору клієнт, порадить такого адвоката своїм знайомим.

По-третє, адвокат сам може виконувати функцію медіатора, що прямо передбачено ч.2 ст. 21 Правил адвокатської етики. В цьому випадку, окрім правил адвокатської етики, дії адвоката мають відповідати міжнародно-визнаним етичним засадам медіації. Для того, щоб бути медіатором, адвокату потрібно пройти повноцінний курс спеціального навчання задля отримання необхідних знань та навичок. З урахуванням положень проекту Закону «Про медіацію» такий курс має включати не менше 90 академічних годин теоретичного та практичного навчання. Після проходження навчання, адвокату важливо навчитися «включати» в себе медіатора замість адвоката на час проведення медіації. Медіатор не здійснює пошук винуватих, не досліджує докази, не надає оцінку правовим позиціям сторін, а допомагає сторонам знайти варіант врегулювання конфлікту мирним шляхом. Для успішної медіації медіатору важливо завоювати і зберегти довіру всіх сторін конфлікту. Медіатор повинен залишатися абсолютно нейтральним і не дати жодного шансу сторонам засумніватися в його безсторонності. У зв'язку з цим, відповідно до міжнародно-визнаних етичних стандартів, адвокат-медіатор має відмовитись від проведення медіації за наявності обставин, що можуть вплинути на його незалежність або нейтральність. До таких обставин належать: особисті або ділові відносини медіатора з однією зі сторін; фінансова або інша зацікавленість (пряма чи непряма) медіатора в результаті медіації; співпраця медіатора з однією зі сторін медіації в будь-якій сфері окрім медіації. За наявності таких обставин медіатор може проводити медіацію лише за письмової згоди усіх сторін та якщо він впевнений у своїй здатності зберегти незалежність і нейтральність. Таким чином, адвокат може виступати в ролі медіатора в процедурі де однією із сторін конфлікту є його клієнт за умови згоди на це інших учасників конфлікту, а також без жодних обмежень у спорах за участю осіб, що не є його клієнтами.

На жаль, на даний момент не всі адвокати встигли розгледіти в медіації нові можливості для власної професійної діяльності, але ж, як доводить досвід зарубіжних країн, це лише питання часу.